

A K E P E - Ü G Y .

A kepe megváltás a „K. Magvető“ füzeteiben másodizben is felvettvén, ez által is indokolva volna szükségessége; nem árt tehát lehető legtöbb oldalról felvilágosítani, míg aztán az általános szükségérzet azt életbe is léptetné. S csak is ez a célja jelen észrevételeimnek e tárgyban.

Hogy a kepe egyes egyházközségek erején és kezelése mellett megváltathassék, az, tekintve Magyarország társadalmi állását, iparát, kereskedelmét, pénzforgalmi viszonyát, mezőgazdaságát, pénzintézeteit, nem mondom, hogy absolute épen lehetetlen volna, de nincs benne valószínűség. Egy pár száz forintból, vagy évenkénti egy pár kéve búzából, vagy egy néhány véka gabonával alakított magtárból 10 ezer forintot kicsinálni, minek aztán 8% kamatja fedezné a két belső ember kepejét, papiron ki lehet ugyan számítani, hogy hány év múlva adná ki, ha nem volna a véghetetlen sok incidens. A közelebbi múlt egy-két pár szabad uzsorás évben lehetett abban alkalom, s a hol megragadták is ez igazán kivételes alkalmat az egyházközségek, nem sok köszönet van benne. Magányos emberek, hogy miként tudták felhasználni e nagy fontosságú, de annál rövidebb ideig tartott, s mint a következés és közvélemény mutatja, nem igen dicséretes és jellemes epochát, arról nem szólok. A számtan nem csal, mondják, mégis évek folytával csak megnövekednék a kicsiny tőke. Igaz, hogy a számtan nem csal, s itt tán épen az a baj. Mikor valaki számokkal mutat ki valamely meszsi eredményt, mindig eszembe jut az Archimedesről szóló anekdota. miszerint úgy nyilatkozott volna, hogy ha neki a földön kívül egy pontot adnának, hová szerszámjait lerakja, a földet kimozdítaná sarkából. Természetes, hogy ennek a pontnak nagyobb légköri súlyának kellene lenni, mint a földnek, tehát nagyobb égi testnek, mint a föld, és egyik légkörből a másikba kellene járnai tudni, és még sok minden. Egy kis összegnek is kepe megváltás céljából tőkésítés útján nagy összegre emelése ily archimedesi pont s légnagyobb baj, hogy majd mindenik egyháztagnak magát tartja oly pontnak, hová a szerszámokat, a tőkét biztosan lehet lerakni, és egy pár szerszám, csiga lerakásával ingad s minden tőkéstől elsúlyed a nagy semmiségbe; mert vagy mindenik egyháztagnak ily pontul vállalkozik, sőt követeli, annál

fogva kölcsönös, egymás iránti tekintetből elvész az évek során buzgóbbak által alakított tőke, vagy csak a szegények ily archimedesi pont, annálfogva a kepezés; a pap, s templomtartás csak a mindennap crida alatt álló napszámos osztályra feneklik. Részemről én az ily uzoraterméket nem tartom valami productiv dolognak. Ha valaki egy darabocská bükkfából katonát farag s eladja egy pár krajczáron, nemzetgazdászatiilag hasznos productum, de az uzorával való teremtés nemzetgazdászatiilag is káros s egyszersmind erköcs-telenítő. Van arra rendeltetett pénzintézet, hová az ember megtakarított pénzecskéjét lerakja; de ha minden ember ily bankszerepet vállal üzletül, hová lesz akkor ipar, mezőgazdászat stb.? s ha épen egyházközségek cselekszik az egyházközség tagjai között, engedtesék meg nekem, ha mint papnak eszembe jut, hogy Jézus a pénz-váltók és uzorások asztalát felforgatta, kiüzte a templomból s így szólott: az én házam imádkozás házának mondatik, ti pedig azt latrok barlangjává tettétek. Véleményem szerint tehát káros a figyelmet, a gondolkodást, az erőt, az akaratot, a munkásságot ily könnyü, mert ábrándos, annálfogva szédelgő pénzgyűjtés módjára fordítani a kepemegváltás ötletéből, és elvonni a figyelmet, akaratot, munkásságot stb. stb. azon más módokról gondolkodástól, a melyek szerint tán lehetséges lenne a kepe sorsán javítani.

A kepemegváltás lehetne talán államköltségen? Indokolva volna szt. István király decretumával: Si cui Deus decem dederit in anno, decimam Deo det, s azzal, hogy az ötvenes években királyi propositiók közt állott, hogy a kepe a földnek terhe, s miként a robot, az is megváltandó. Sőt 1848-ban a papság jövedelme összeiratott, mint akkor hire járt, hogy a kepe is megváltassék. Indokolva volna is ez azzal, hogy a papság az államnak szolgálatot tesz; a vallás hirdetésén kívül anyakönyvet vezet, a népesedési statistika anyagát összegyűjti, katonaság, árvai ügy és hivatalok számára ingyenes anyakönyvi kiadványokra köteleztetik, és ha az állam az anyakönyvek vezetésére külön hivatalokat állítana, megyénkénti központ és országos főközponttal együtt talán milliókba kerülne, s még sem lenne annyira hű és pontos s annyi felelősség alatt is, mint a jelenlegi felekezeti anyakönyvek. Indokolva volna azzal is, hogy az államban a vallásintézmény fentartásának terhe igazabb arányban osztatnék fel, holott a mostani keperendszer szerint, az üzlet emberei, tőkepezések, hivatalnokok, tisztviselők egy nagy része, kiknek állandó lakhelyük nincsen s kik az országnak meglehetősen szá-

zalékát teszik, e kötelezettségre nem szoríthatók, s így a kepe a birtokon s legkivált a kis birtokon fekszik. S indokolva volna legkivált azzal, hogy azok, kikre legvégül a kepezés nehezedett, a birtokosok s a föld népe azt nem bírják, fizetni nem képesek, papot, templomot, vallás-intézményt tartani elégtelenek. De mielőtt ezen indokok mellett lehetne következtetni, hogy tehát az állam váltsa meg a kepe és vegye kezelése alá a vallást, a mi egyértelmű, nem árt, sőt szükséges egy pillantást vetni az európai államok alakulására, a társadalom és jogfejlődésre; mert mult, jelen és jövő közt a társadalom s állam lételében oly szoros következetesség van, mint az istenség cselekvényeiben.

Abban senki sem kételkedhetik, hogy az európai jogfejlődésre a k. vallás nagy befolyással volt; ország- s állammá az segített alakulni, köz és magán jogait az teremtette, példa erre a Pipinek, Martell és Nagy Károly s a többi európai ős királyok kora; de az már a dolgok természetiben fekszik, hogy a hatalomvágy háttartalan s befolyását minden irányban, a teljes rabszolgáztásig gyakorolni akarja; példa erre IV. Henrik megaláztatása — s habár az állam, vagy fejezzük ki az akkori kor fogalma szerint, királyok, az ország s jogalapításra az erőt a vallástól nyerte, korlátlan uralmát túrni nem tudta; mert ez szintugy természetében feküdt az államnak szemben az egyházzal, és lételökhöz kötött fejlődés következése volt. E küzdelemnek, ha az egyház győz, mi lett volna a következménye? minthogy nem győzött, nem is lehet tudni, sejt-hetünk valami asiatico-europeo-féle kalifatusságot. Szerencsére e két erős hatalom közötti küzdelemben subveniált a reformatio, s ha Luther épen tarkát hirdetett volna is, akadt volna követője királyok, fejedelmek, főemberek s azok tartozói közül; mert a pápai, az akkor Európában egyedüli vallás absolutismusa alól kellett szabadulni. A reformatioval bekövetkezett vallástánítás és megalakult felekezetek paralyzálták és egymást lekötötték, mint Prometheust a sziklához, s a theocratiai uralomnak Európában lehetősége lezáratott. S minthogy a keresztény vallásnak elvei: a szeretet, humanismus, jogegyenlőség elve szerint, mit a keresztény felekezetek hirdetnek — még pedig egymást ellenőrizve — mi Jézus vallása, fejlődik folytonosan az európai államok joga, intézményei, társadalma, nincs felhiva az állam és kormánya, hogy a vallást kezébe vegye, fentartják azt, az egyházat s annak papjait a felekezetek, s még pedig a világiakkal együtt vegyesen alakult egyházi felekezeti

társulatok. Legfeljebb az állam biztosítja a cultus gyakorlatát, a vallásfelekezeteknek egymáshoz viszonyát, s legkevésbé sem fél, hogy a világiakból alakult felekezeti társulatok képvisellete előidézné az állammal szemben azt a harcot, mely a középkort jellemezte, mégis fenn van tartva az államhatalommal szemben — feltéve ha az rossz irányt venne — a vallásnak, az egyháznak arra való befolyása, a mint ezt honi történeteink is bizonyítják. Látni való tehát, hogy az európai államok nagy gépezetének kerekei oly módon vannak egymásba illesztve, miszerint oly lényeges változtatásra, hogy az állam teljes hatalma alá vegye a vallást, s az egyház annak lenne feltétlen hive és szolgája, az állam arra indicalva nincsen. Azt hiszem tehát, hogy a kepeinek ily országos módton megváltása, a mi amazzal egyértelmű, nem lehet célba véve, s nem fog sem kívántatni, sem megtörténni.

Azonban ez nem zárja ki, hogy az állam az egyházakat segítse, kivált midőn attól szolgálatot kíván, hogy az országosan, egyházi célra tett alapítványokat az általános közjóra kezeltesse, éppen azon célra megfelelően, a mily nagy és közhasznú célra alapított, hogy a papság hivatalát az ország népeinek hasznára, lelki nyugalmára folytassa.

De a kepe, szoros értelemben véve, nem is az, a miről mondani lehetne, hogy az országban mindenütt megvolt, megvan, s az alkotná a papi fizetést. Hazánkban a vallás, templom, cultus és iskola fentartására a dézma rendeltetett a püspökségeknek a m. királyok decretumai szerint. A reformatiónak elterjedése és protestáns ekkleziák alakulása, változtatta az országos gondolatot, a mennyiben az új felekezetek ekkleziái is kellett volna, hogy az alapítvány, vagy donatio magabány rejülő értelme szerint a dézából részesüljenek, e helyett expediensebbnek látszott a dézmát ország javára saecularizáltatni s egy nyúlgrással a földesuraknak adni s csak a quartát hagyni a püspökségek s némely ekkleziák kezében, a szász vagy királyföldön pedig az egész dézma, mivelhogy az ekkleziáknak volt adományozva, kivéven a dézma egy negyedét, mely ország javára fordított, az ők kezökben maradt, a mint ezek hazai törvényeinkben — csak már mint historicum — meg vannak írva. Ezen dézma az 1848-ban kimondott elvi törvények szerint megváltott, a királyföldi ekkleziáknak és vármegyei földesuraknak veszteségök kárpótoltatott, a dézma köteles földek a területtől felszabadítva adattak kezére a haza új polgárainak, a

székelyföld népe pedig adójával, a mire azelőtt kötelezve nem volt, segített és segíti rendbehozni a dézmatulajdonosok és dézma- kötelesek számláját egymás irányában, holott a székely föld birtokosa sem dézma- kárpótlást nem nyert, sem érette dézma- megváltás nem fizettetett, minthogy a székelyföld dézma- köteles nem volt, s mint- hogy még ezeken kívül a székely nép a reformatiótól fogva quarta helyett a kepe- t fizette papjainak, s e kepe helyettesítette a dézma- negyed- et, méltányos volna, és a reciprocitas elve hozná magával, hogy az ő kepebeli számlája is, mely szintén a földnek terhe, azon módon, miként a dézma, a volt vármegyei és királyföldi lakosok segítségével kiegyenlíttessék. Talán 1848- ban székelyföldön e cél- ból is iratott volt össze a papság jövedelme, s az ötvenes években is e cél lebeghetett, midőn a királyi propositiók közt állott a kepe megváltás- a- ról tanácskozás. Azonban ezen a papság és a Ker. Magvető nem segíthet. A papság nem önmagáért van, s nem ma- gaért öre a sz. tűznek, melyet vallásnak és erkölcsnek neveznek, hanem másokért; annál fogva ezen mások: az állam és kormánya vehetné kezébe az 1848- ban és az ötvenes években elejtett kepe- megváltási ügy fonalát, s bizonyára ez a szegény, de nagyon népes székelyföldre és lakóira há- bár költségesebb, de kevésbé lenne jogbotrányos a his üstökkel- i privilegizált szesz- főzésnél.

Annyi áll, hogy a papság sorsa javításra vár, hogy e javítás az eddigi kepe- rendszer szerint nem történhetik; a kepe nem hogy emelkednék, és azt emelni lehetne, hanem a nép szegényedvén, apad s mind inkább bizonytalanná kezd válni. 200—300 frt évi jövedelemből, a mennyi rendszerint szokott lenni a papi fizetés (de nem pénz- fizetés, hanem az év különböző részeiben vékánként fel- hajtogatott vagy felkérégetett termés), elélni lehet ugyan, mert próbálva van, papot is lehet ugyan kapni a legszegényebb ekklé- zsiába is, de nekem eszembe jut egy bizonyos ország, melynek pap- jairól olvastam volt, hogy mikor hívei tengeri rablásra akarnak men- ni, elébb imádkoztatnak a jó sikerért, s aztán nekik is juttatnak a véres rablásból, és a Schámánok, kik mindenféle babonással rak- ják tele a nép szívét, hogy nimbust csináljanak állásuknak és sze- mélyöknek, sőt e végett néha még bűnös dolgot is cselekesznek. Azt hiszem, hogy ily papság Európa civilizációja előharcosának ke- letfelé Magyarországnak nem kívánatos. Valóban, ha a falusi pap- ság sorsát akarnám leírni, tekintve azt a tiszteletet, mely arra szá- zadoktól fogva ragadott a jók és miveltek véleményében, a valónak

leírása caricaturának látszanék. A papság házi titkos szegénység; rejtve viseli, mint a mire megeskettett és felszenteltetett, én is hát a titkot fedő fátyolt nem lebegtetem. Kivánnak tőle sokat, s tán méltán; de ha sorsát, állapotját a való szerint latolja meg valaki, alább száll követelése a papság irányában.

De addig is, míg a papság kepesorsa nagyobb mérvüleg orvosoltatnék, remélni pedig nem árt, a reménység sokszor erőt ad, — keblileg, egyházilag tán lehetséges volna azt felkarolni, egyházközség képvisellete és egyes egyházközségek, tervszerűleg megállított mód szerint, egyik vagy másik ekkléziára nézve sokat lendíthetnének a kepejobbítás ügyében, az egyházközségi vagyonokbani gazdálkodás, takarékoság, a bejövendő pénzeknek biztosabb elhelyezésére való befolyás és irányadás jótékony lehetne, s talán a mulasztás, a hanyagság, vesztegetés s némely helyeken, mondhatnám, a sikkasztásra is szoros felügyelet és felelősség csak javára lenne az ügynek. Ugy látszik, hogy az eddig a felekezetekre nehezedett oktatásügy az állam kezébe kezd szállani, talán azért, mert azon vagyoni erővel, mely a felekezetek rendelkezése alatt áll, azt európai színvonalra emelni, s ott megtartani ugy is nem lehetne, legyen bármi okon, e változott állapot összeköttetésbe volna hozható a vallásügygyel. — — — De mindeneket itten leírni nem is lehet, nem is szükséges, az évenkénti hivatalos jelentésekből is nem minden kivethető, itt is, mint mindenütt a stylus ugyan egy: minden jól megy, semmi baj nincs. De ha talán az érdeklődés a kepe-megváltás tárgyában felkölt volna, a mint ezt a „Magvető“-ben már többször megjelent e tárgyú cikkek mutatják, akkor egy enquette részletesebben tudná megbeszélni a hiányokat, ajánlani az eszközöket, mint a hogy azt leírni lehetne és szükséges volna.

Csegezy László.